

CAMILLE LAURENS'DEN 'ON DÖRT YAŞINDAKİ KÜÇÜK DANCİ'

'Ölüm bir maddedir'

Degas, *On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı* heykeliyle iki simgesel sınırı aşmıştır: Görgü kurallarının sınırı ile **sanattaki** akademik kuralların sınırı.

Camille Laurens

BURCU YILMAZ

Yapıtlarının yarısından çoğunda balerinleri tasvir eden Edgar Degas'ın, 1881'de **sergi**lenen *On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı* heykeli daha seyirci önüne çıkmadan tartışmalara neden olur. **Sanatçı** eserinden memnun olmadığı için bir yıl geçikmeyle **sergilenen** heykel, dönemin estetik anlayışını sarsan bir yapıttır. Bir kere heykel balmumundan yapılmıştır ve o dönemde balmumu sadece hazırlık aşamasında kullanılan bir malzemedir (Degas, kalıcılığı ve sabitliğinden ötürü bronz karşıdır). Öte yandan **sanatçı**, modelin yaşadığı zorlu hayatı, onu çekici bir genç olarak betimlemeyi reddederek gözler önüne serer. Ki dönemin **sanat** savunucuları eserlerde "güzel" olanı görmeye alışkındır. Oysa *Küçük*

Dansçı "Aztek kafası ve ifadesiyle" "yarı geri zekâlı" görünür onlara, yüz hatları bir suçluyu andırır, bir metrelik boyuyla bir oyuncak için fazla büyük, on dört yaşındaki bir kıza temsil etmek içinse fazla küçüktür, gerçek tütüsü ve korsesiyle giydirilmiş çıplaklığı utanma ve nefreti su yüzüne çıkarır. Ayrıca cam bir kafes içinde **sergileniyordur** – müzelerde genellikle içi doldurulmuş hayvanlar ya da nesnelere camın ardında **sergilenir**. Seyirci kendini neredeyse hakarete uğramış hisseder. Belki de onları en rahatsız eden şey heykelin bir kategoriye sokulamasıdır. Degas, bu heykelle iki simgesel sınırı aşmıştır: Görgü kurallarının sınırı ile **sanattaki** akademik kuralların sınırı.

BİR SANATÇI, BİR ERKEK, BİR BURJUVA OLARAK DEGAS

Yazar Camille Laurens, Degas'ın *On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı* heykelinin hikâyesini, dönemin sosyoekonomik ve operadaki "küçük farelerin" maruz kaldıkları

çalışma şartlarıyla birlikte anlatıyor. Dönemin çerçevesini çizdikten sonra heykelin yol açtığı tartışmaları, Degas'ın bir **sanatçı**, bir erkek, bir burjuva olarak portresini çizerek tekrar ele alıyor. Okuru pek çok soruyla karşı karşıya bırakırken **sanatçıya** da eserine de daha incelikli ve eleştirel gözle bakmamızı sağlıyor. Ki yazarın ortaya koyduğu tartışmaların çok ilgi çekici ve zihin açıcı olduğunu söylemeliyim. Kitabın son bölümünde, kendisi de küçüklüğünde dansçı olan yazarın, heykelin modeli küçük dansçı Marie Geneviève Van Goethem'le arasındaki mesafenin iyice kapandığını ve bu yaklaşmanın, neredeyse bir **sanat** yapıtını alımlarken kurulan dolaysız ilişkinin esinlediği denli sert, can acıtıcı deneyimlerini okuyoruz. Bu bölümün okura da farklı bir kapı açtığı muhakkak. Özellikle son yıllarındaki Degas'yla Marie'nin ortaklıklarına değindiği bölüm **sanatçıyla** modelini, dolayısıyla *Küçük Dansçı*'yı farklı ve belki de tam olması gerektiği yerden algılamamızı sağlıyor: "İkisi de orada, hayattayken, biri poz vererek, öbürü heykel yaparak ölmü deneyimlemişlerdir. Heykel var olmayan mevcudiyetlerini onlara geri kazandırır. Onların anıtı, onların ağıtı haline gelir." Yazarın dediği gibi, belki de *Küçük Dansçı*'nın kötü karşılanmış olmasının nedeni balmumundan yapılmış bu solgun koyu renkli heykelin seyircide uyandırdığı ölüm ürpertidir. Degas, ölüm maskını çıkardığı malzemeyi ele alarak hatırlanmak istemeyen o rengi, ölümün rengini göstermiş ve yaşamı, ölümü düşündürmüştür. ■

On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı / Camille Laurens / Çeviren: Şehsuvar Aktaş / **Yapı Kredi Yayınları** / 106 sayfa / 2019